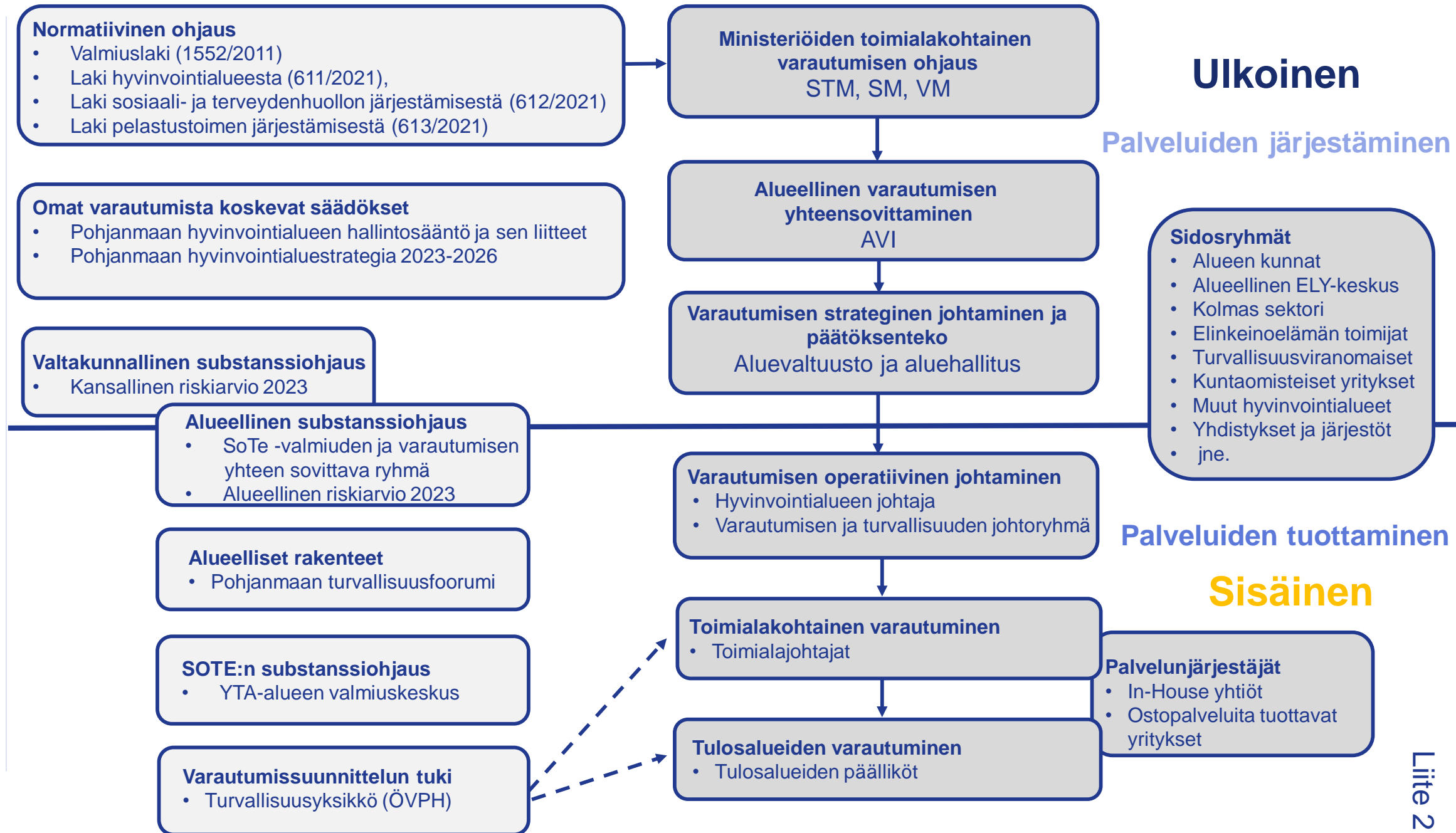

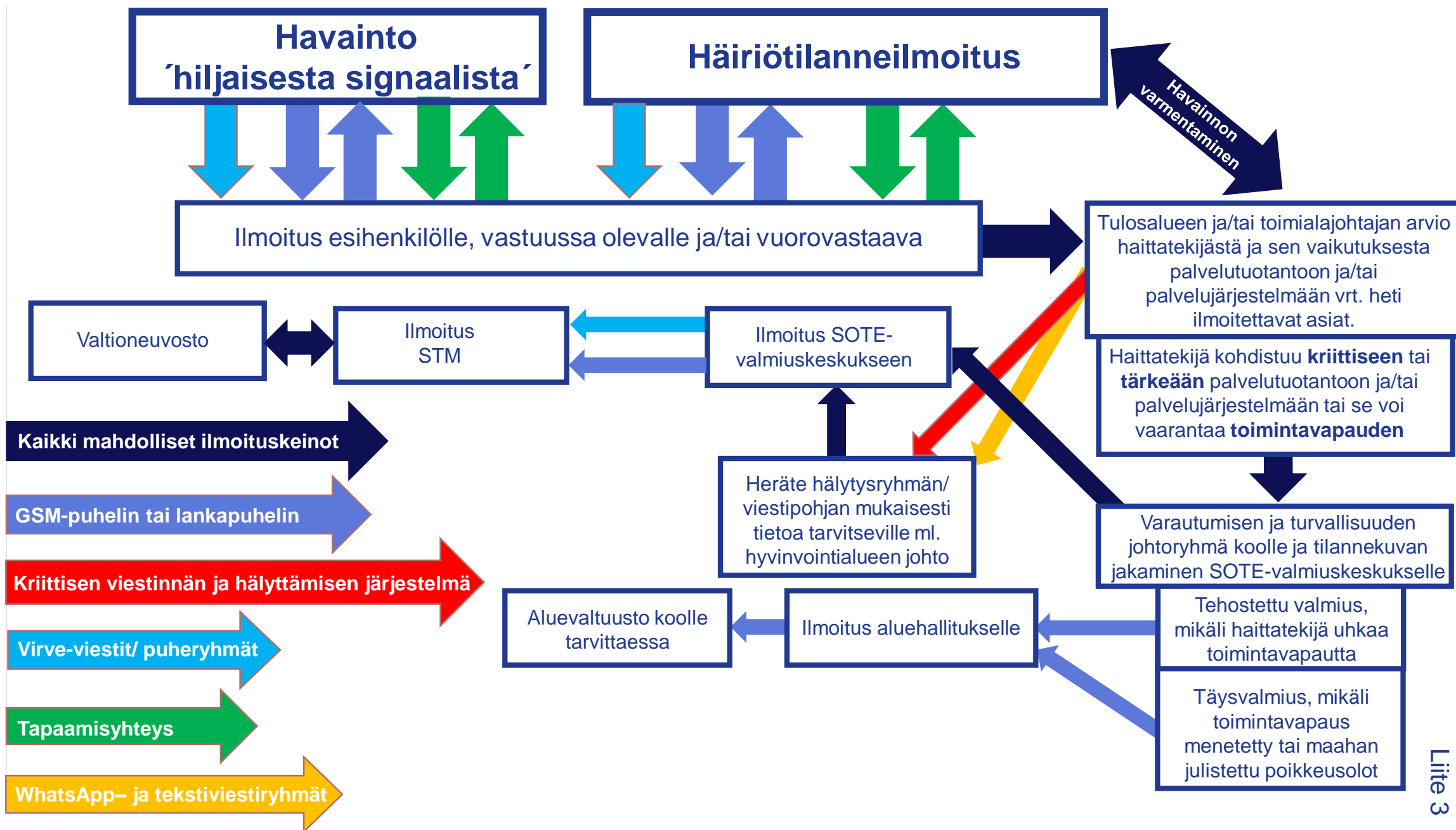
Valmiuden säätelyn tasot

Perusvalmius	Tehostettu valmius	Täysvalmius
<ul style="list-style-type: none"> Perusvalmiutta ylläpidetään normaalioloissa. Tavanomaiset onnettomuus ja häiriötilanteet kyetään hoitamaan perusvalmiudessa. Tilannekuvaa ylläpidetään YTA-alueen valmiuskeskuksessa, pelastuslaitoksen johtokeskuksessa sekä ensihoidon tilannekeskuksissa. Varaudutaan perustamaan hyvinvointialueen yleisjohtokeskus . YTA-alueen valmiuskeskukseen ilmoitetaan heti ilmoitettavat asiat kts. valmiussuunnitelman yleisen osan kohta 6.1.6, tilanne-kuvan ylläpitäminen. Seurataan hiljaisia signaaleja. Valmistaudutaan siirtymään tehostettuun valmiuteen ja turvallisuustilanteen muuttuessa säätämään valmiutta vastaamaan kulloistakin uhkamallia. Laaditaan valmiussuunnitelmat. Tehdään päätökset kriittisistä toiminnoista ja tuotetaan suunnitelmat toimintojen priorisoimisesta. Pidetään yhteyttä sidosryhmiin tietojen vaihtamiseksi. Harjoitellaan tehostetun- ja täysvalmiuden toimintoja. Ylläpidetään suunnitelmavalmiutta vuosikellon mukaisesti.	<ul style="list-style-type: none"> Tehostettuun valmiuteen siirrytään varautumisen ja turvallisuuden johtoryhmän tekemällä päätöksellä, normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, kun organisaation toimintavapaus on uhattuna, eikä onnettomuus- tai häiriötilanteita kyettä enää hoitamaan. Pelastuslaitoksen johtokeskuksen ja ensihoidon tilannekeskuksen henkilöstöä vahvennetaan ja hyvinvointialueen yleisjohtokeskus otetaan käyttöön. Perustetaan hyvinvointialueen häiriötilannejohtoryhmä, joka miehittää hyvinvointialueen yleisjohtokeskuksen. Häiriötilannejohtoryhmän kokoonpanosta vallitsevan uhkakuvan ja turvallisuustilanteen perusteella päättää varautumisen ja turvallisuuden johtoryhmä. Valmistaudutaan ympärivuorokautiseen tilanteen seurantaan. Otetaan uhkakuvan mukaisesti käyttöön lisäresursseja (tilat ja henkilöstö). Valmistaudutaan priorisoimaan toimintoja ja supistamaan ei-kriittisiä toimintoja kts. toimialojen ja tulosalueiden valmiussuunnitelmat. Nostetaan tiedotusvalmiutta ja tehostetaan viestintää. Valmistaudutaan siirtymään täysvalmiuteen. Yhteydenpito alueiden kuntiin ja muihin viranomaisiin. Hyvinvointialueen yleisjohtokeskuksessa aloitetaan tilanapäiväkirjan ylläpitäminen, tilannekuvan seuraaminen sekä sen jakaminen. Yhteydenpito uhkakuvan mukaisesti sidosryhmiin ja muihin viranomaisiin. Uhkakuvan mukaisesti yhteydenpito In-House yhtiöihin. Tietoliikenneyhteyksien tehostettu valvonta. Yhteydenotto ja yhteydenpito henkilöstöryhmien edustajiin.	<ul style="list-style-type: none"> Täysvalmiuteen siirrytään varautumisen ja turvallisuuden johtoryhmän tekemällä päätöksellä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa, kun organisaatio on menettänyt toimintavapauden tai kun valtioneuvosto on asetuksella julistanut maahan poikkeusolot. Tehostetun valmiuden lisäksi: Valmistaudutaan valmiuslain lisätoimivaltuuksien käyttöön ottoon. Erytistöimivallan käyttöön ottaminen tarvittaessa (Hallintosääntö, Liite 3, § 5). Valmistaudutaan valmiuslain mukaisten työvelvollisten vastaanottoon (Valmiuslaki 14. Luku, 95 §). Hyvinvointialueen yleisjohtokeskus siirtyy ympärivuorokautiseen toimintaan. Ei-kriittiset toiminnot ajetaan tarvittavilta osiltaan alas ja turvataan väestön toimeentulon ja hyvinvoinnin kannalta kriittiset palvelut toimintoja priorisoimalla. Tilannekuvaa ylläpidetään hyvinvointialueen yleisjohtokeskuksessa ja välitetään YTA-alueen valmiuskeskukselle ja tarvittavilta osin muille viranomaisille 24/7. Tiivistetään yhteistyötä alueen kuntiin, elinkeinoelämän toimijoihin, kolmanteen sektoriin sekä pidetään jatkuvaa yhteyttä muihin viranomaisiin ml. poliisi, puolustusvoimat ja säteilyturvakeskus. Varaudutaan alueellisiin evakuointeihin tarkistamalla evakuointisuunnitelma ja valmistaudutaan järjestelykeskuksen perustamiseen. Valmistaudutaan tukemaan muita hyvinvointialueita. Otetaan ensihoidon ja päivystyksen kaikki resurssit käyttöön. Viestinnän ja tiedottamisen osalta varaudutaan toimimaan 24/7. Ensihoitoyksiköiden ja pelastuslaitoksen osalta varaudutaan polttoaineen kaupallisessa saannissa ilmeneviin ongelmiin.

Pohjanmaan hyvinvointialueen varautumisen kokonaisuus

Häiriötilanneilmoituksen käsittely

Keskeiset käsitteet

Ex ante	Kuvaa aikaa ennen päätöksenteon virallisen valmistelun käynnistämistä ja/tai ostopalvelusopimuksen allekirjoittamista (etukäteen).
Ex post	Kuvaa aikaa päätöksenteon ja/tai ostopalvelusopimuksen allekirjoittamisen jälkeen (jälkikäteen).
Hyvinvointialue	Itsehallinnollinen julkisyhteisö, jolla on vastuu julkisesti rahoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä omalla toiminta-alueellaan.
Häiriötilanne	Uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistyötä ja viestintää.
Häiriötilanteen hallinta	Toiminta, jolla pyritään saamaan häiriötilanne hallintaan.
Jatkuvuudenhallinta	Organisaation prosessi, jolla tunnistetaan toiminnan uhkat ja arvioidaan niiden vaikutukset organisaatiossa ja sen toimijaverkostossa sekä luodaan toimintatapa vakavien häiriötilanteiden hallinnalle. Jatkuvuudenhallinnalla tarkoitetaan myös toiminnan jatkuvuuden varmistamista, jolla parannetaan kykyä jatkaa palvelujen tuottamista hyväksytyllä, ennalta määritellyllä tasolla häiriötilanteen aikana ja sen jälkeen. Käytännössä jatkuvuudenhallinta liittyy saumattomasti varautumiseen tai on osa varautumisen kokonaisuutta.
Johtokeskus	Johtokeskus (JOKE) voi tarkoittaa suppeammin myös kiinteää, erikseen suunniteltua tilaa, josta toimintaa johdetaan. Johtokeskus voidaan tarvittaessa (erikseen säädettäessä, esimerkiksi pelastustoimen johtokeskus) sijoittaa väestönsuojista annettujen normien mukaiseen tilaan, jossa johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Johtokeskuksia ovat esimerkiksi sisäministeriön johtokeskus, kunnan johtokeskus tai pelastustoimen johtokeskus. Hyvinvointialueen johtokeskuksena häiriötilanteissa toimii hyvinvointialueen johtopaikka (JOPA).
Kokonaisturvallisuus	Tila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu.
Kriisiviestintä	Viestintä ihmisiä, ympäristöä tai organisaation toimintaedellytyksiä tai mainetta uhkaavassa poikkeuksellisessa tilanteessa.
Kriittinen infrastruktuuri	Perusrakenteet, palvelut ja niihin liittyvät toiminnot, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi.
Kriittinen tuotanto	Tuotanto, joka on välttämätön yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi- Kriittiseen tuotantoon kuuluu mm. elintarvikehuollolle, terveydenhuollolle, peruspalveluille, teollisuudelle ja sotilaalliselle maanpuolustukselle välttämätön tuotanto.
Kriittiset palvelut	Palvelut, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Kriittisiin palveluihin kuuluvat elintarvikehuolto, terveydenhuolto, peruspalveluja, teollisuutta ja sotilaallista maanpuolustusta tukevat palvelut.

Monikanavainen viestiverkko	Viestiä voidaan jaetaan useilla eri viestivälineillä, jotka kaikki toimivat eri verkoissa eikä yhden verkon kaatuminen estä viestien välittämistä.
Normaaliolot	Yhteiskunnan pääsääntöinen tila, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Normaalioloissa esiintyvät uhkat voidaan ehkäistä ennalta tai tarvittaessa torjua viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin sekä yritysten normaalein riskienhallinnan keinoin vrt. valmiussuunnittelu.
Pelastustoimen johtokeskus	Pelastustoimen johtokeskus on pelastustoimen alueelle tilanteenaikaista johtamista varten perustettu johtokeskus, jonka tehtävänä on <ul style="list-style-type: none"> - muodostaa tilannekuva pelastustoimen alueella ja arvioida, mitä voimavaroja tilanne vaatii, - tehdä tilanteen perusteella päätökset tarvittavista toimenpiteistä, - antaa käskyt toimenpiteiden suorittamiseksi, - valvoa ja seurata tilanteen kehittymistä sekä - pitää yhteyttä ylempään johtoportaaseen sekä muihin viranomaisiin.
Perusvalmius	Valmius, jota ylläpidetään normaalioloissa. Tavanomaiset onnettomuus- ja häiriötilat hoidetaan perusvalmiudessa vrt. toimintavapaus.
Poikkeusolot	Yhteiskunnan tila, jossa on niin vakavia uhkia, tapahtumia tai tilanteita, että kansakunnan tai yhteiskuntajärjestyksen olemassaolo on uhattu. Poikkeusolot toteaa valtioneuvosto yhdessä tasavallan presidentin kanssa. Poikkeusolojen toteaminen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeavan toimivaltuuksien käytön. Poikkeusoloista sekä viranomaisten poikkeavista toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa (1552/2011).
Resilienssi	Yksilöiden ja yhteisöjen kyky ylläpitää toimintakykyä muuttuvissa olosuhteissa sekä valmius kohdata häiriöitä ja kriisejä ja palautua niistä vrt. kriisinkestävyys tai kriisinsietoisuus. Resilienssin lähtökohtana on ajatus siitä, että turvallisuutta vaarantavat tilanteet syntyvät toimintojen odottamattomista yhdistelmistä, eivät niinkään toimintavirheistä tai häiriöistä, joita voidaan hallita suunnittelulla.
Riski	Kielteisen seikan tai tapahtuman todennäköisyyden ja vaikutusten yhdistelmä. Riski ilmaistaan tavallisesti riskin lähteiden, mahdollisten tapahtumien, niiden seurausten ja niiden todennäköisyyden yhdistelmänä ja ne voivat kohdistua esimerkiksi ihmisiin, eläimiin, omaisuuteen, tietojärjestelmiin, ympäristöön tai yhteisöllisiin arvoihin.
Riskianalyysi	Toiminta, jossa tunnistetaan riskit ja arvioidaan vahinkotapahtuman todennäköisyys sekä odotettavissa olevat vahingot vrt. vaikutusanalyysi.
Riskienhallinta	Järjestelmällinen toiminta, joka sisältää riskien analysoinnin sekä tarvittavien hallintatoimenpiteiden suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja korjaavat toimenpiteet.

Skenaario	Hahmotelma tulevan kehityskulun ennakoimiseksi. Toteutuessaan (riski)skenaario voi eskaloitua katastrofiksi vrt. uhkamalli (uhka > häiriö > kriisi > katastrofi).
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu	Lakisääteinen velvollisuus vastata tarkoituksenmukaisella tavalla julkisesti rahoitetusta sosiaali- ja terveydenhuollosta. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleva organisaatio järjestää sosiaali- ja terveystalvet valitsemallaan tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi tuottamalla palvelut itse tai järjestämällä ne ostopalveluina sekä valitsemalla palvelujen toteuttamistavan palvelutarpeen arvioinnin perusteella.
Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue	Alue, jonka hyvinvointialueet yhteistoimin muodostavat sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä, yhteistyötä ja vastuunjako varten. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden muodostamisen perusteista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla ja valtioneuvoston asetuksella. Samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet laativat yhteistyösopimuksen, jossa sovitaan muun muassa alueiden rajat ylittävistä palveluista ja yhteistyöalueella tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista.
Tehostettu valmius	valmius, jota on nostettu perusvalmiudesta mutta joka ei vielä ole täysvalmius.
Tilannekeskus	paikka tai organisaatio, jossa kerätään ja muokataan tietoa johtamista ja päätöksentekoa varten. Ensihoidon tilannekeskus miehitetään tarvittaessa esimerkiksi suuronnettomuustilanteessa ja miehittämisen jälkeen siellä kerätään ja muokataan informaatiota päätöksenteon ja johtamisen tueksi. Jatkuvasti (24/7) miehityksissä tilannekeskuksissa seurataan aktiivisesti toimintaympäristön muutoksia ja hiljaisia signaaleja. Se mahdollistaa proaktiivisen toiminnan, minimoi haittatekijän vaikutuksia sekä nopeuttaa haittatekijästä toipumista.
Tilannekuva	Koottu kuvaus vallitsevista olosuhteista, käsillä olevan tilanteen synnyttäneistä tapahtumista, tilannetta koskevista taustatiedoista ja tilanteen kehittymistä koskevista arvioista sekä eri toimijoiden toimintavalmiuksista. Tilannekuvaa tarvitaan päätöksenteon tueksi.
Toipuminen	Toimintakyvyn palautuminen kriisiin, häiriötilanteen tai poikkeusolojen jälkeen vrt. toimintavapaus.
Toimintavalmiuden nostaminen	Toimintavalmius on palvelutuotantoon ja palvelutasoon vaikuttava kokonaisuus, joka koostuu henkilöstöstä, materiaalisesta valmiudesta ja aikatekijöistä. Kun häiriötilanteessa normaaliolojen palvelutaso ei enää riitä, palvelutasoa ylläpitävän toimijan toimintavapaus on uhattuna tai palvelutuotantoon liittyvät aikatekijät vaarantuvat, toteutetaan toimintavalmiuden nosto. Nostamalla toimintavalmiutta palvelutuotannosta vastaavan omin toimenpitein, edistetään toimijan kykyä vastata haittatekijästä mahdollisesti aiheutuvaan palvelutuotannon ylikuormittumiseen. Toimintavalmiutta voidaan nostaa kutsumalla töihin lisää henkilöstöä, pidentämällä työvuoroja sekä nostamalla materiaalista valmiutta niin, että normaaliolojen palvelutaso, läpimenoajat sekä toimintavapaus kyetään säilyttämään.

Toimintaympäristöanalyysi	Menetelmä, jolla arvioidaan toimijan toimintaympäristön tilaa ja muutostekijöitä sekä näiden vaikutuksia toimintaan yleisellä tasolla. Toimintaympäristöanalyysia tehdään valtakunnallisella-, alueellisella- ja paikallisella tasolla ja siitä saatuja tuloksia hyödynnetään riskienhallinnassa ja edelleen organisaation varautumisessa.
Täysvalmius	Valmius, jossa voidaan ottaa käyttöön kaikki mahdolliset lisäresurssit ja voimavarat. Täysvalmiutta voidaan tarvita suuronnettomuustilanteissa tai poikkeusoloissa. Täysvalmiuden saavuttaminen edellyttää useimmissa tapauksissa valmiuslain (1080/1991) toimivaltuuksien käyttöönottoa vrt. toimintavapauden menettäminen.
Uhka	Mahdollisesti toteutuva haitallinen tapahtuma tai kehityskulku. Uhka eroaa vaarasta siten, että uhka on epävarmempi kehityskulku ja vaara puolestaan käytännöllinen ja riskienhallinnallisin toimenpitein käsiteltävä asia.
Uhkamalli	Yleinen kuvaus yhteiskunnan turvallisuusympäristöön sisältyvistä uhkista. Uhkamalli (skenaario) laaditaan helpottamaan ja yhdenmukaistamaan suunnittelua ja varautumista. Uhkamalli on uhka-arvion eri osa-alueista koostuva arvio koko yhteiskuntaa koskevista tyypillisistä strategisen tason uhkatilanteista. Uhkamallia tarkennetaan uhka-arvion perusteella. Uhkamallilla eli skenaariolla kuvataan strategisen tason haittatekijää.
Vaikutusanalyysi	Arvio siitä, millaisia vaikutuksia erilaisilla haitallisilla tekijöillä voisi olla tarkasteltavaan prosessiin.
Valmiuden kohottaminen	Toimenpiteet, joilla yhden tai useamman organisaation toiminnot saatetaan toimimaan kulloistakin uhkaa vastaavassa tilanteessa.
Valmius	Varautumisen tuloksena saavutettu tila, jossa kyetään vastaamaan erilaisiin uhkiin. Valmiuden alalajeja ovat muun muassa johtamisvalmius ja materiaallinen valmius.
Valmiussuunnitelma	Valmiussuunnittelun tuloksena syntyvä suunnitelma. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa viranomaiset varautumaan mm. valmiussuunnitelmien avulla. Hyvinvointialueen valmiussuunnitelma jakautuu yleensä yleiseen osaan ja toimialakohtaisiin valmiussuunnitelmiin. Yleinen osa sisältää keskeiset tehtävät ja määrittelyt häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.
Valmiussuunnittelu	Normaalioloissa tapahtuva varautumisen suunnittelu. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa viranomaiset varautumaan mm. valmiussuunnittelun avulla. Valmiussuunnitteluprosessissa selvitetään muun muassa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi.
Valmiustilat	Valmiustiloja ovat perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius.
varautuminen	toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

Varautumisvelvollisuus	Velvollisuus huolehtia onnettomuuksien ehkäisystä ja valmistautumisesta toimintaan onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa ja velvollisuus varmistaa tehtävien mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Varautumisvelvollisuus tulee valmiuslaista (1552/2011), pelastuslaista (379/2011) ja muusta erityislainsäädännöstä (Laki hyvinvointialueesta; 611/2021 ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä; 612/2021).
Yhteiskunnan elintärkeä toiminto	Toiminto, joka on välttämätön yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat esimerkiksi johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys.